

(supra), però amb el sufix adjectival *-ilis, -ile* i evolució fonètica de la vocal com en FLEBILIS > *frèvol*, MUGILIS > *mújol, estrijol* etc.

Manlleus del fr. *traîner* (= *traginar*): *trineu* [1905, Bulbena], pres del fr. *traîneau*, sobre el qual i els seus concurrents suïssos, veg. Huber, *Appellations du traîneau et de ses parties dans les dialectes de la Suisse Romande* (Beiheft 3, zu *Wörter und Sachen*).

Francès *train* «action de traîner» [S. XIII], després «ce qu'on traîne» i «manière de traîner, allure», d'on 'aires magnífics': d'ací cat. *tren* que amb sentit semblant a aquest ja s'usava a fi del S. XVIII: «casas --- les existents tenen, moltes, rics patrimonis, coches, molts a la antiga y los més a la moderna, ab magnífics *trens*», B. de Maldà (*Excursions*, p. 7). Com a terme ferroviari *train* 'seguít de vagns' es formà en anglès, d'on va passar al fr.; cat. i cast. *tren*, it. *treno* [1872]; en el parlar popular se'n féu *trén* (Bna. etc.), en el Ross. *trín*: «que'l *trinc* 'via fugit» «quan van arribar al Voló», Saisset, *Perpiny.*, 49. De l'angl. *to train* 'fer 20 seguir', d'on 'ensenyar amb exercicis', per conducte del fr. *entraîner*, s'ha pres el terme esportiu *entrenar* (1911, Vogel, i ja usual alguns anys abans); *entrenament*, *entrenador*; *desentrenat*, *desentrenament*.

¹ No ha existit mai ni pogué existir una forma *traer* que suposa *AlcM*; és evident que la grafia *treher*, que apareix en algun ms. en un sol passatge de Desclot (§ 163, *NCl.* v, 98.12) és una díptografia o ultracorrecció merament gràfica (com *ceel* per *cel* CAELUM (bastant repartida en Muntaner). Confusió ³⁰ d'idees amb *traem*, *traen* etc., i d'altra banda *trer*, que ve de *traire* TRAHĒRE, tal com *tret* de *trait* TRACTUM. Formes inexistents com aquesta són justament el que permeté desemascarar la falsificació del pseudo-Boades. En Muntaner, § 264, l'única ³⁵ llició acceptable és «jo fiu davallar de la galea» (Casac. VII, 48.15), no pas «yo fiu *treer*»; en Reixac *traer* és err. tip. d'*AlcM* per «les grans meravèdes que devets *trer* a fi» (Q., 9.20). En la *Doctr. dels Infants* «*traber*-ne les ànimes dels sants pares» ⁴⁰ (AIEC II, 515) ha de ser també mala lectura de Guarnerio (o ultracorrecció); que tot això no són més que ultracorreccions purament gràfiques sense realitat en la llengua ho comprova *trahiyan*, forma falsa per *trian* (en Reixac, 115.25, veg. *TRIAR*). De ⁴⁵ *treure* no sé documentació segura fins a Belv. i Lab., que tot atinent-se a *traure*, posen *trèurer* com a variant descartada. Se cita «*treure* foch ab pedra y foguer» en els *Secr. d'Agricultura*, 34, del banyolí Miquel Agustí (1617) tornat Prior de Perpinyà, però ⁵⁰ no ho tinc comprovat. I infra *treure cap al terrat* ross., a. 1533. En Jaume I es llegeix «negú no gossava *traure* 'l braç» (§ 85, Ag., 135.7), *treure* err. tip. d'*AlcM*, potser també ho és «se *treuen* los obrers» en un doc. de Sölller, S. XVI (cit. *DAG.* VIII, 120a7f.). — ² Cf. tot seguit les lectures errònies *la toutge* per *la tauge* (TAVEGA) i *emonede* per *e non ne dé*. Molt repetit el pf. 5 *tolgren* en tot el document. — ³ Ja en *DTo.* 1647: «*treta* de guerra: ardit; *treta* o engany, vide *destresa*: ars quaedam: ⁶⁰

artificium; *homo de tretis*: omnibus muneribus habilis, aptus ad omnia --- adeo callidus et astutus ---». — ⁴ Llegim una forma amb *redr.* en «bon germà és aquel qui t'à fet plaer e no t'o regita, e no t'en fa *redret*» en les *Maximes Morals* de fi S. XIV (*CoDoACA* XIII, 174), potser mera err. tip. (o contaminació de *redreç?* o contam. del sinònim it. *ridetto*, *Decam.* VII, 5, supra?). — ⁵ Serra Vilaró, *Pinós i Mtpl.* III, 242. Referint-se al mateix, el 1787: «Pagat a --- escultor --- tant de *arquitectura* com de *escultura* ---». Que el savi publicador ilustra: «per la paraula *arg.* entenen la *traça*, i escriuen així la nota per significar --- que fou autor del projecte i de l'obra --- contraposant-ho a --- altres obres del mateix lloc, en què el seu pare féu la *traça* o "arg." i el fill --- l'escultura», p. 247. — ⁶ § 83, Casac. II, 49.25, fets de 1283. He seguit el text de Bofarull, posant-hi entre [] les variants de Casac., en general preferibles o acceptables. — ⁷ *Profecies de Merli*, p. p. Bohigas, *RFE* XXV, 393, versió catalana coetània d'un original cast. de 1370. En l'original castellà hi posa «apartadamente». — ⁸ El derivat TRAGINA en aquest sentit té un paral·lel perfecte en el tipus TRACTORIUM que designa la mateixa mena de canal en els Alps i Astúries, altre derivat de TRAHĒRE: *treitoiru* 'traçia' en asturià occid. (Munthe, *Nph. Mgn.* XXVII, 54), *trechoriu* a l'asturià de Llanes (Rato), Tessí *tracciori* id., que Krüger (*l. c.*) hi relaciona encertadament, citant-lo de B. Freuler, *Die Holz- u. Kohlenttransport im südlichen Tessin*, junt amb el cat. *ròssec* del mateix significat (*CostManc.* I, 158). — ⁹ Més derivació del tipus *TRAGINA en els parlars gascons: el verb seria primer *trayia* que passà a *trayá* normalment a part de les Landes (cap a l'Albret, i a *trazá* en una dotzena de punts de la costa, des de La Teste fins al SE. de la Gironda, en el mapa «traîner» de l'ALGc. (IV, 1351), que també troba formes relacionades a l'alta Vall d'Aran. — ¹⁰ *AlcM* cita *tragella* men. del dicc. de Ferrer i Parpal, que hauria de ser mossarabisme; però és ben dubtós que sigui exacta tal forma (no en FebrCard. ni enloc més) (es coneixen casos mossàrabs de LL conservat com *ll*, però no de GE > moss. *ga*). — ¹¹ Si constés realment *tragella* com a menorquí hauria de ser mossàrab, però no tenint-ne notícia sinó pel dicc. men. de Ferrer i Parpal (cit. però no avalat per Moll, *AlcM*) no estem segurs que aquestes grafies *tregetlar* i fins *tregetle* no siguin err. tip. — ¹² En el gascò pirinenc segueixen formes relacionades amb aqueixos ribag. i val. *trallar* i *trall*; en part *tralbes* f. pl. per a «piste», o bé *tralbo* en el comprensiu de «piste» i «tracce»: des del lldg. limítrof, Auzat, a l'alt Coserans, i a bastants punts del Comenge (St. Gaudens, Martres-Tol., Lombés i entorn. Altres illes de *tralbo*, a l'alt Bearn (Aspa, Biele d'Ossau) i en punts del Gers, Lot-et-G. i molt de Gironda; el masculí *tralb*, 5 punts NO. de les Landes (ALGc. III, 776).

LLISTA CORRELATIVA DE DERIVATS I COMPOSTOS: